

NEKA ISKUSTVA IZ RATA NA BLISKOM ISTOKU (jun 1967. godine)

Prošlogodišnji oružani sukob između Izraela i susednih arapskih zemalja bio je tipična agresija, sračunata na menjanje postojećeg stanja na Bliskom istoku, razbijanje arapskog jedinstva i restauriranje imperijalističkog uticaja na ovom području. Posmatran sa čisto vojnog aspekta, ovaj sukob je imao sve karakteristike munjevitog lokalnog rata u savremenim uslovima.

Rat između Izraela i susednih arapskih zemalja vođen je najmodernijim klasičnim oružjem. On po mnogo čemu — brzini, silini početnog udara, posebno naglašenoj ulozi avijacije i brzopokretnih jedinica, kao i početnom tučenju protivnika — podseća na operacije oružanih snaga Hitlerove Nemačke na početku drugog svetskog rata pa sve tamo do konca 1941. godine. Međutim, pri povlačenju paralele između ova dva rata treba podsetiti da je za poslednjih dvadesetak godina došlo do velikog skoka u razvoju klasične ratne tehnike, što je uslovalo da ovaj prošlogodišnji munjeviti rat na Bliskom istoku bude znatno savršeniji.

Imajući u vidu opštestrategijske uslove u kojima je vođen, ovaj rat karakteriše pored ostalog izbalansiran odnos snaga između dva svetska vojna bloka, a posebno između dve svetske supersile — SSSR-a i SAD, zatim njihov obostran interes za ovo područje i očigledna intencija da pošto-poto izbegnu direktan vojni udar.

Ovaj rat je za jedan istorijski trenutak izmenio političko-strategijsku sliku Bliskog istoka i negativno se odrazio na vojnopolitičku situaciju u tom regionu. Time je jedno opasno ratno žarište, koje je ranije samo tinjalo, postalo ponovo akutno sa ozbiljnim pretnjama miru, ne samo na Bliskom istoku nego i znatno šire.

Bez obzira što je ovaj rat bio jedan od najkraćih u istoriji, ipak mu je nemoguće osporiti neke novine i neka iskustva (pozitivna i negativna) koje je on dao teoriji i praksi vojne veštine. Upravo to je i dalo povoda mnogim vojnim autorima u svetu da o njemu napišu niz članaka i analiza. Tim istim motivom se rukovodio i autor ovog članka, ali bez pretenzija da su to sva iskustva i sve pouke iz prostog razloga, jer se ne raspolaže izvornim materijalom. Ovom prilikom će se pokušati sumirati neka iskustva, bez upuštanja u opis borbenih dejstava ratujućih strana.

Pre nego se kaže bilo šta o ratnim operacijama i iskustvima treba istaći da je ovaj rat jasno otkrio da su snage imperijalizma na čelu sa SAD stajale iza Izraela i pokazale svoju punu spremnost da se i vojnički angažuju tamo gde su „ugroženi” njihovi vitalni interesi. Neki podaci do kojih se došlo posle rata ukazuju da su SAD i V. Britanija čak i direktno učestvovala u planiranju ove iz-

raelske agresije. Iako one u ovom ratu nisu uzele neposrednog učesća, jer za to i nije bilo potrebe, ono u čemu su SAD i Velika Britanija pomogle Izrael kao agresora — stavljanje izraelskoj Vrhovnoj komandi na raspolaganje dragocenih obaveštajnih podataka — velike su usluge, koje su u ovom slučaju bile vredne jednako, ako ne i više nego direktna vojna pomoć.

Prošlogodišnji rat na Bliskom istoku, kao i svi ostali lokalni ratovi od drugog svetskog rata pa naovamo, pokazuje da su u naše vreme (nuklearna era) lokalni ratovi verovatnija pojava nego opšti svetski rat. Opšte je poznato da bi danas jedan svetski rat bio, verovatno, nuklearni i uništavanja i razaranja nikog ne bi poštedela, pogotovo ne one koji bi ga izazvali. Zato se snage imperijalizma sve više orijentišu i pripremaju za vođenje lokalnih ratova, jer im oni uz relativno mali rizik daleko više odgovaraju za ostvarenje njihovih dugoročnih ciljeva. Ide se čak tako daleko da se izbijanje takvog lokalnog rata dozvoljava i u Evropi. Budući da se naša zemlja nalazi na jednom osetljivom području u Evropi, gde je lokalni konflikt objektivno moguć, sasvim je razumljivo što nas takva vrsta rata i te kako interesuje.

Iznoseći, neposredno posle prekida vatre, uzroke vojnog poraza arapskih armija drug Tito je rekao: „Poraz nije rezultat slabosti arapskih vojnika. Do poraza je došlo zato što je izraelska agresija bila mučka, što je Arapima zbog nebudnosti u prvim časovima uništena avijacija kao najbitniji faktor ratovanja u današnjim uslovima. Pošto je bila uništena arapska avijacija, izraelski avioni su nesmetano mogli da tuku tenkove napadnutih arapskih zemalja. Pored toga porazu su doprineli nebudnost, nepostojanje ratnog plana kod Arapa o zajedničkoj akciji pa i izdaja”.

U širem sagledavanju uzroka za ovaj vojni poraz arapskih armija, u prvom redu egipatske armije, treba posebno istaći određene slabosti kod višeg kadra egipatske armije. Naime, taj kadar se pokazao nedoraslim, bez osećanja patriotizma i odgovornosti, kao i bez jasne koncepcije za vođenje rata u savremenim uslovima. Tome, svakako, treba dodati i delatnost stranih obaveštajnih službi, koje nisu štedele sredstva da na razne načine podriju borbenu spremnost egipatske armije.

Kad je reč o slabostima egipatskih oficira, ima puno indicija koje govore da je kod svih stepena vojnog komandovanja postojala preterana samouverenost, zasnovana na precenjivanju sebe i potcenjivanju protivnika. U tom se išlo tako daleko da je često opšti odnos snaga uziman kao brojni odnos snaga. Na osnovu njega su stvarane pogrešne predstave o apsolutnoj nadmoći arapskih zemalja. Međutim, u stvarnosti nije bilo tako. Time je egipatsko vojno rukovodstvo obmanulo u prvom redu sebe, a potom i državnu politiku. Ružičasto obojena spoljna fasada oružanih snaga UAR krila je iza sebe masu nedostataka, koji su uza sve ostalo doveli do fatalnog poraza. Ovde isto tako treba otvoreno reći da ni egipatska državna politika nije dala jasnu koncepciju vojnoj strategiji. Postojalo je kolebanje između napada i odbrane, zbog čega se išlo na kompromise i improvizacije.

Prema ocenama nekih arapskih lidera ovaj rat je izbio godinu i dva meseca pre minimalnog roka koji je bio potreban arapskim zemljama da se za njega pripreme. Rat je već bio izbio, a da među arapskim zemljama nisu još bila sanirana neslaganja niti su bila nađena finansijska sredstva, potrebna za pripremu eventualnog rata protiv Izraela.

Prema analizi poraza armije UAR koju je dosta detaljno izvršio poznati egipatski novinar Hejkal (inače poznat kao tumač poluzvaničnih ocena i stavova) greške koje su dovele do prošlogodišnjeg junskog poraza dele se u tri grupe.

U prvu grupu grešaka spada pojava birokratije u UAR, opšte rasipništvo i nedefinisan put društveno-političkog razvoja zemlje, zatim teška ekonomska situacija, koja je negativno uticala na moral armije, i na kraju loša kadrovska politika u pogledu podmlađivanja viših kadrova u egipatskim oružanim snagama.

U greške druge grupe ubraja se pogrešno grupisanje egipatskih snaga. On ocenjuje da je bilo pogrešno „rasuti“ trupe po Sinajskoj pustinji bez jasne koncepcije njihove upotrebe.

Među greške iz treće grupe spada katastrofa egipatskog, odnosno arapskog ratnog vazduhoplovstva. Ono je bilo uništeno na poletno-sletnim stazama pre nego što se uopšte osvestilo. Rat je praktično bio izgubljen gubitkom ratnog vazduhoplovstva.

Pored pomenutih grešaka izraelska armija je, prema pisanju ovog istog novinara, imala i određenih vojnih prednosti nad armijama susednih arapskih zemalja. Prva prednost bila je u tome što su svi izraelski vojni planovi bili naučno sačinjeni i naučno realizovani. Druga prednost je jasno formulisana izraelska vojna strategija, prilagođena konkretnim uslovima u kojima se nalazio Izrael. Treća izraelska prednost je izbor najpogodnijeg oružja i najpogodnije taktike (francuski avion „Miraž“ i munjeviti rat) za ostvarenje postavljenih ciljeva. Četvrta prednost Izraela je u tome što je on imao savršenu organizaciju komandovanja. Peta prednost je njegova obaveštajna služba, koja se pokazala veoma sposobnom i, konačno, šesta prednost je borbena spremnost koju je u ovom ratu pokazao izraelski vojnik.

PRIPREMA NARODA I TERITORIJE ZA RAT I ODNOS LJUDSKOG I TEHNIČKOG FAKTORA

Pored niza drugih saznanja i iskustava, ovaj sukob je otkrio i dva različita gledanja na rat u celini, iz čega su proizišle dve različite koncepcije i dve različite doktrine. Dok je po gledištima Izraela odbrana zemlje stvar čitavog naroda, u kom pravcu se usmerava i sva aktivnost države i društva, dotle su arapske zemlje stajale na stanovištu da je odbrana zemlje isključivi zadatak oružanih snaga. Rat je otkrio da su i koncepcije obeju strana bile potpuno različite. Dok je izraelska koncepcija bila čisto ofanzivna, na što su pored ostalog uticali i neki geografski razlozi (mala dubina i nepovoljan geografski položaj u odnosu na susede), vojna koncep-

cija arapskih zemalja bila je manje-više odbrambena. Ovakve različite koncepcije i različiti prilazi problemu odbrane zemlje odrazili su se i na pripreme naroda i teritorije za rat. I tu su se reljefno otkrila dva potpuno različita prilaza. Kod Izraela je čitava društveno-politička aktivnost države podređena vojnom zahtevu. Tamo se intenzivno provodi opšta vojno-politička indoktrinacija naroda, u čemu veliki uticaj ima i religija. Izraelska armija je u punom smislu reči vojska čitavog naroda. Sistem predvojničke obuke i mobilizacije u Izraelu je usavršen. Od svega nekoliko desetina hiljada vojnika u miru, Izrael je u slučaju rata u stanju da za najviše 48 sati mobilise 270 do 300 hiljada vojnika. U ratu, praktično, sav narod aktivno učestvuje. Međutim, kod arapskih zemalja nije bilo ni onog minimalnog jedinstva između vojnog i civilnog faktora uprkos činjenici što je vojska igrala i igra veliku ulogu u čitavoj društvenoj politici mnogih arapskih zemalja.

Nasuprot Izraelu, koji defakto liči na veliki „vojni logor“, stajale su arapske zemlje, u kojima je civilna komponenta narodne odbrane bila zapostavljena. Smatralo se da je odbrana zemlje isključiva stvar oružanih snaga, zbog čega je uloga ostalih faktora društva bila zanemarena.

Ovde treba istaći i to da u UAR nije bilo jedne čvrsto organizovane političke organizacije koja bi se oslanjala na mase. Nadalje, UAR je imala plaćeničku stajaću armiju na nivou nekih zapadno-evropskih armija iz drugog svetskog rata. Takva plaćenička armija, koja je bila popunjena profesionalcima, nije mogla da se uspešno suprotstavi izraelskoj mobilisanoj armiji. To pokazuje da se, uprkos sve većoj složenosti naoružanja, u savremenom ratu može uspešno da bori i neprofesionalna armija, pod uslovom da uza se ima organizovan narod, i da je mobilisana iz jedne tehnički razvijene sredine. Pored toga civilna odbrana u arapskim zemljama je u celini bila nepripremljena za rat. Kad se sve to ima u vidu, onda postaje donekle jasnije zbog čega se UAR, a to manje-više važi i za ostale arapske zemlje, nije mogla uspešno suprotstaviti organizovanoj i vešto pripremljenoj izraelskoj agresiji.

Ovaj rat je još jednom pokazao da je i dalje osnovni faktor uspeha čovek, njegov moral, hrabrost, svesna disciplina, organizovanost, obučenost, i da snaga jedne armije u savremenim uslovima ratovanja leži u maksimalnom jedinstvu ljudskog i tehničkog faktora. Bez toga jedinstva ne vredi mnogo ni najsavremenija ratna tehnika. Arapske armije su (na primer) imale veoma modernu ratnu tehniku, ali je nisu znale celishodno upotrebiti. Na drugoj strani izraelska armija je pored moderne imala jedan deo zastarele tehnike. Ona je i takvu prilično šaroliku tehniku veoma uspešno upotrebila u ovom ratu, što pored ostalog govori o visokom stepenu njene obučenosti. *pravodobno, neprijatelj*

Po opštem mišljenju jedan od uticajnih činilaca koji je, van svake sumnje, uticao na krajnji ishod ovog rata je i uloga oficira — starešine. Na jednoj strani imamo izraelskog oficira, koji je pored borbenosti pokazao i savršeno poznavanje ratne tehnike i njen uticaj na savremena ratna dejstva i ispoljio veliki stepen samoini-

cijative i umešnosti. Pri tom pada u oči i veoma visok procenat gu-bitaka kod izraelskih oficira, što ukazuje da su oni predvodili svoje jedinice i nalazili se u prvim borbenim redovima. Na drugoj strani imamo arapske (egipatske) oficire, naročito više, kojima je sve to nedostajalo. To, svakako, upućuje na zaključak da savremeni rat pored određenih moralnih kvaliteta zahteva od oficira — starešine da odlično poznaje ratnu tehniku i njen uticaj na borbena dejstva.

OBAVEŠTAJNA SLUŽBA I KOMANDOVANJE

Mnogi vojni stručnjaci na Zapadu su skloni da obaveštajnoj službi Izraela pripišu isti, ako ne i veći doprinos nego vazduhoplovstvu i tenkovima. Po njihovom mišljenju ta služba je savršeno funkcionisala. Ona je uz obimno učešće i saradnju obaveštajnih službi SAD i Velike Britanije stavila izraelskom vojnom komandovanju na raspolaganje potpunu procenu vojno-strategijske situacije na Bliskom istoku (odnos snaga, grupisanje, ratne planove, ukupne vojne efektivne svake arapske zemlje, moral vojske i stanovništva, jačinu rezervi itd.). Raspolažući tako detaljnim podacima o svom protivniku, izraelsko komandovanje je imalo sve elemente potrebne za odlučivanje u strategijskim, operativnim i taktičkim razmerama.

Izraelska obaveštajna služba je prikupila obimne podatke i obezbedila skoro detaljno poznavanje vojnog potencijala arapskih zemalja, ne zato što je to neki njen svojevrsan fenomen, mada delimično ima i toga, nego pre svega zato što je arapski vojni mehanizam predstavljao idealno polje za njen rad pa i za takve rezultate.

Velika zasluga izraelske obaveštajne službe je i u tome što je oružanim snagama pribavila veoma detaljne podatke o zemljištu na kome su izvođena borbena dejstva, naročito u prigraničnom pojasu kod suseda. Pored toga izraelske tenkovske i pešadijske jedinice redovno su izvodile vežbe na zemljištu sličnom onome na kome su se izvodila ratna dejstva.

Način na koji je u ovom ratu dejstvovala izraelska obaveštajna služba i uloga koja joj je data potpuno su se poklopili sa nekim najnovijim gledištima, prema kojima obaveštajna služba u savremenim uslovima treba još u miru da dejstvuje na ratni način.

Ovaj rat je više nego i jedan od lokalnih ratova posle drugog svetskog rata istakao ogromnu ulogu i značaj komandovanja. Ono je presudno uticalo na krajnji ishod rata. Izrael je sa velikim procentom sigurnosti unapred predviđao da će egipatska komanda Sinaja, ako bude izbačena iz ravnoteže, izgubiti svu kontrolu a da u nižim jedinicama neće biti odgovarajuće inicijative. Ova izraelska predviđanja su se u potpunosti ostvarila. Zahvaljujući u prvom redu slabostima egipatskog komandovanja (od najvišeg pa do najnižeg), koje je bilo bez inicijative, njegove oružane snage su za čitavo vreme trajanja operacija na Sinaju ostale nedozvoljeno pasivne.

Rat je nadalje otkrio kod Izraela i arapskih zemalja (kod UAR) dva različita shvatanja i dve različite organizacije rukovođenja narodnom odbranom i dva različita načina komandovanja oružanim snagama.

Kod Izraela celokupnom odbranom zemlje rukovodi savet Vrhovne komande na čelu sa ministrom odbrane. Međutim, komandovanje oružanim snagama i rukovođenje ovim operacijama na kopnu, moru i u vazduhu nalazi se u rukama načelnika Generalštaba. Njemu su potčinjeni komandanti vidova u oružanim snagama, kao i komandanti frontova. Koordinacija dejstva kopnenih i vazduhoplovnih snaga vrši se na nivou komande fronta. Ovakva organizacija komandovanja govori u prilog veće centralizacije komandovanja u savremenom ratu.

Na drugoj strani rukovođenje oružanim snagama, odnosno rukovođenje celokupnom narodnom odbranom zemlje kod UAR bilo je veoma složeno, prilično neefikasno i decentralizovano. Pored vrhovnog komandanta UAR je imala komandanta oružanih snaga, ministra rata, Generalštab i komande vidova. Sve odluke i direktive strategijske prirode koje su poticale od Vrhovne komande išle su dole preko dva kanala — komandnim i administrativno-logističkim i veoma sporo i nesinhronizovano stizale do izvršioca. Ovu oblast među prvima je uočilo rukovodstvo UAR i odmah posle prekida vatre potpuno reorganizovalo komandovanje u oružanim snagama. Sad je i kod UAR znatno jače izražena centralizacija komandovanja i konkretnije definisana uloga Generalštaba.

MERE OPERATIVNOG MASKIRANJA I DEZINFORMACIJA

Izraelsko vojno komandovanje se i u pripremi i u toku rata poslužilo, u nekoliko slučajeva, uspešnim operativnim maskiranjem i dezinformacijama. Pomoću (svega) nekoliko patrolnih čamaca koje su kopnom prebacili iz Sredozemlja u Akabski zaliv Izraelci su izgleda uspeli stvoriti uverenje kod Egipćana da se sprema napad na Sarm El Šeik, slično akciji kakvu su oni izveli 1956. godine. Ima puno osnova za pretpostavku da je zbog toga neposredno uoči ovoga rata došlo do pomeranja jedne trećine egipatskih pomorskih snaga iz Sredozemlja u Crveno more. Tamo bi te snage praktično ostale po strani čak i u slučaju da je došlo do oružanog sukoba na moru. Tako nešto je išlo u prilog Izraelu, koji je bio inferioran na moru.

Koristeći lažne makete tenkova, Izraelci su na pravcu Beršaba-El Kuntila, stvorili kod Egipćana utisak da se tamo grupišu tri oklopne brigade (u stvari bila je samo jedna), zbog čega je prema izvesnim indicijama u zadnji čas došlo do pomeranja jednog dela egipatskih snaga sa pravca El Ariš na jug u rejon El Kuntile. Kao što se vidi ovo su one iste mere operativnog maskiranja koje su masovno primenjivane u drugom svetskom ratu, što znači da one nisu zastarele ni u savremenim uslovima i da sa njima treba računati.

Armija UAR, kao i sve ostale arapske armije, potpuno je zanemarila operativno maskiranje, što se smatra velikom slabošću.

Pored operativnog maskiranja Izrael je vešto pribegao i primeni dezinformacija. Svega jedan dan uoči napada u mnogim listovima na Zapadu pojavile su se vesti da Izrael neće napasti. Paralelno

ovim vestima pojavile su se i slike u mnogim svetskim listovima o većem broju izraelskih vojnika koji su dobili odsustvo. Na planu dezinformisanja arapskih zemalja angažovala se izraelska diplomatija i vojska. Ministarstvo inostranih poslova je izjavilo da krizu treba rešavati preko Ujedinjenih nacija, a Ministarstvo rata je istovremeno lansiralo vesti kako je pripadnicima oružanih snaga dato odsustvo. Na plažama u Akabskom zalivu, u nedelju 4. juna, naočigled Egipćana kupale su se stotine izraelskih vojnika. Sve ove mere dezinformacija bile su sračunate na to da se zavaraju Egipćani o početku napada i da se umanji stepen njihove borbene gotovosti. Efekat svih ovih mera je bio van svakog očekivanja. Izraelci se nisu odrekli dezinformacija ni u toku borbenih dejstava. Izjave koje su davali najviši izraelski vojni rukovodioci, bilo preko radija, ili stranim dopisnicima, bile su tako komponovane da dezinformišu državno i vojno rukovodstvo arapskih zemalja. Oni su, na primer, govorili o nastupanju arapskih armija prema Tel Avivu kad su defakto njihove snage već bile na domaku Sueckog kanala i zapadne obale reke Jordana.

U ovom sukobu je više nego i u jednom drugom lokalnom ratu primenjen tzv. elektronski rat i to isključivo od strane Izraela. Tu na prvo mesto spada elektronsko ometanje radara i masovno „ubacivanje” u egipatski sistem veza i komandovanja. Izraelci su, po svemu sudeći, poznavali sistem TKT armije UAR i na taj način uključivali se u njene veze, prenosili lažne instrukcije i izdavalili lažna naređenja, čime su stvorili opštu dezorganizaciju. Ima puno indicija da su oni tim putem uspevali da vode neke egipatske komandante pogrešnim putem.

IZNENAĐENJE

Među vojnim autorima postoje različita tumačenja, pa i neslaganja, oko toga da li je Izrael kao agresor postigao strategijsko ili samo operativno-taktičko iznenađenje. Međutim, pri tome se gubi iz vida postignuti efekat — skoro potpuno uništena avijacija arapskih zemalja — koji je, svakako, bio strategijski pa se prema tome i iznenađenje može slobodno kvalifikovati kao strategijsko iznenađenje.

Drugo je pitanje zašto je došlo do takvog iznenađenja. Tu su mišljenja nepodeljena. Svi se manje-više slažu da je do iznenađenja došlo zbog određenih slabosti kod arapskog komandovanja, dakle, zbog subjektivnog faktora. Da je arapsko komandovanje bilo na visini, ne bi ni u kom slučaju došlo do ovakvog iznenađenja.

Kao što je poznato, ovom ratu je prethodio izvestan period otvorene i vrlo oštre političke krize i neposrednih ratnih pretnji i priprema. Atmosfera je bila takva da se svakog časa moglo očekivati izbijanje rata i, realno ceneći, nije smelo doći do onakvog iznenađenja do kakvog je došlo. Arapskim zemljama, koje su bile vojnički nespreme, period neposredne vojno-političke krize pred sam rat je bio nedovoljan da bi nadoknadile slabosti iz ranijeg mirnodopskog perioda. Arapske zemlje su bile iznenađene na više načina,

prvo, brzinom izvođenja izraelskih neposrednih priprema za rat (brzim i tajnim prelaskom na ratnu organizaciju oružanih snaga), drugo, brojem i kvalitetom tenkova i aviona, treće, vremenom otčinjanja dejstava i pravcem glavnog udara i, četvrto, iznenadnim vazдушnim udarom i brzim prodorom oklopnih snaga. Ipak, na prvo mesto treba istaći da je suština iznenađenja u različitoj vojničkoj organizovanosti, sposobnosti i gotovosti drugim rečima, znači da prvi ešelon mirnodopske armije mora stalno biti popunjen do punog formacijskog stanja i borbeno spreman da stvori potrebno vreme za mobilizaciju i razvoj drugog ešelona.

Mirnodopske arapske armije su relativno nespремne dočekale agresora. Razlog je bio u njihovoj slaboj vojničkoj ogranizovanosti, tehničkoj nespремnosti i relativno slaboj obučenosti.

Rat na Bliskom istoku u celini, a naročito operacije na Sinaju, bio je sukob najnovije klasične ratne tehnike. U ovom ratu su upotrebljena ili, bolje rečeno, „isprobana” skoro sva moderna konvencionalna oružja koja u svom naoružanju imaju velike sile, odnosno njihovi saveznici na Bliskom istoku. Budući da je vođen po modelu savremenog „blickriga”, glavnu ulogu u njemu odigrale su oklopne snage. Zahvaljujući masovnoj upotrebi tehnike, a u prvom redu tenkova, ovaj rat je imao izrazito manevarski karakter. Njega karakteriše odlučnost i kratkotrajnost. Izraelci su u ovom ratu primenili taktiku brzopokretnih operacija, pri čemu su koristili sve dosad poznate metode. Operacije na Sinaju su pokazale da osnovna uloga u savremenom ratu pripada tenku i da pešadija koja vrši neposrednu podršku oklopnih snaga mora biti veoma pokretna. U uslovima primene klasičnih ratnih sredstava nije neophodno da pešadija bude u oklopnim transporterima.

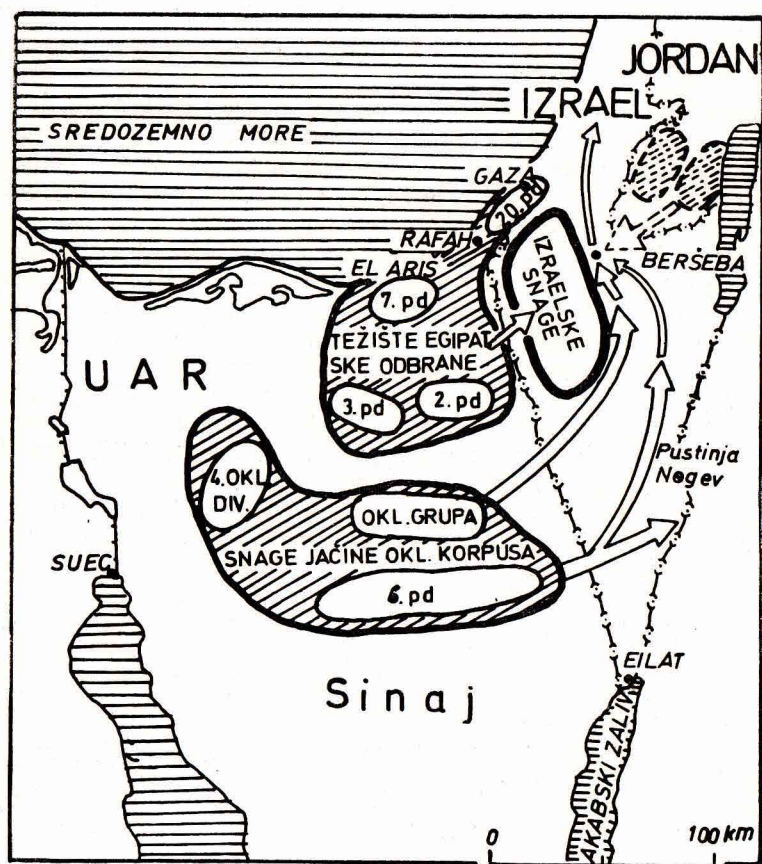
Egipćani očevidno nisu bili pripremljeni za takvu vrstu rata kakvu su im nametnuli Izraelci. Oni su se uglavnom branili statičnom pozicijskom odbranom, slično odbrani koju su izvodili Englezi u leto 1942. god. u severnoj Africi. Statična pozicijska odbrana kakvu je primenila egipatska armija na prvom pojasu odbrane na Sinaju i sirijska armija na zapadnim padinama sirijskih visova probijena je praktično za jedan dan. To je dalo povoda nekim pristalicama savremenog „blickriga” da dovedu pod sumnju svaku pozicionu odbranu, ukoliko ona nije neprekidna i duboka, gubeći pri tom iz vida određene subjektivne slabosti arapskih oružanih snaga. Međutim, oni zaključuju da se savremenom „blickrigu” može uspešno suprotstaviti pokretna i duboka odbrana. Pored dubine i neprekidnosti takva odbrana se mora zasnivati i na protivnapadima.

Manevar koji su Izraelci primenili na ovom po mnogo čemu specifičnom i relativno plitkom vojištu ne može biti tipičan, ali je ipak u nekim pitanjima poučan, a naročito za ratna dejstva na pustinjskom zemljištu. To se uglavnom odnosi na manevar koji su oni primenili u Sinaju. Za svega 4 dana, koliko su trajale operacije na Sinaju, izraelski Generalštab je vešto primenio obilaskе, obuhvate i okruženja. Izraelci su pristupali frontalnom probou samo onda kada objektivno nisu mogli primeniti nijedan drugi oblik manevra. Pored toga Izraelci su izveli i jedan veći noćni napad helikopter-

skim desantom¹ na utvrđeni rejon i veoma smelo ubacivali oklopne snage u slobodan operativni prostor.

Sa stanovišta opšteg iskustva iz upotrebe KoV interesantno je obostrano grupisanje snaga. Dok je Izrael grupisao svoje snage adekvatno strategijskoj koncepciji, operacijskom planu i realnoj proceni snaga (šema br. 1), Vrhovna komanda UAR se izgleda ko-

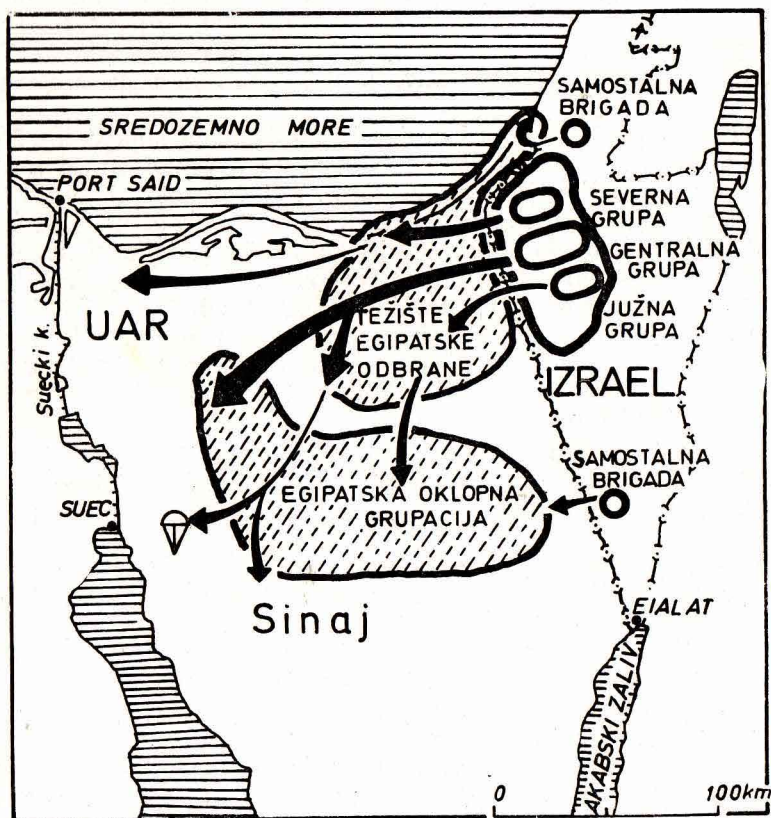

Izraeliski operativni plan šema 2

lebala između odbrane i napada pa je analogno tome i grupisala svoje snage. Naime, ona je, po svemu sudeći, na Sinaju imala dve grupacije od kojih je jedna bila ofanzivna, a druga defanzivna (šema br. 2).

¹ U operacijama na Sinaju Izraelci su upotreбили svega dva vazdušna desanta, od čega jedan (noćni) helikopterski desant, i to prilikom zauzimanja utvrđenog rejonu Abu Avegla, a drugi avio-desant u zauzimanju Mitla tesnaca. Vlada mišljenje da u ovom ratu nisu iskoristene velike mogućnosti vazdušnodesantnih jedinica iz prostog razloga što Izrael nije imao dovoljno takvih jedinica.

Jedna od presudnih strategijskih grešaka je bila i u tome što su se skoro sve snage KoV UAR našle na Sinaju. Greška je utoliko veća kad se dobro znalo, za sve teškoće boravka i dejstva jedinica na sinajskoj pustinji i kad se raspolagalo lošim iskustvom iz poznate suecke krize 1956. godine. Ipak raspored u kakvom su se našle

Operativni plan UAR

egipatske snage u momentu izraelske agresije ide više u prilog pretpostavke da je osnovna egipatska koncepcija bila ofanzivna i da su njegove glavne snage bile u nekoj vrsti iščekivanja bez jasne koncepcije i jasne namere.

U pogledu organizacije tenkovskih jedinica, kao i upotrebe tenkova, Izrael i UAR su imali dve različite koncepcije. Izraelci su imali organizaciju tenkovskih jedinica u osnovi sličnu onoj koju su Nemci primenili u prvim godinama drugog svetskog rata (jake, čisto, tenkovske formacije) dok su Egipćani prihvatili organizaciju iz poslednjih godina drugog svetskog rata u kojoj se velik deo tenkova nalazio u pešadijskim jedinicama. Na neuspeh egipatskih oklopnih jedinica umnogome je uticala i njihova pasivnost. Pasivnost je inače opšta karakteristika svih arapskih armija koje su učestvovala u

ovom ratu. Na primer, egipatska oklopna grupacija koja se nalazila na centralnom sinajskom platou ostalo je do kraja rata manje-više pasivna. Ova grupacija je za 4 dana, koliko su trajale operacije na Sinaju, izvela svega tri manja protivnapada.

Kao iskustvo iz ovog rata mnogi vojni autori ističu preciznost gađanja izraelskog teškog oružja, koja je bila čak značajnija od same jačine vatre. Na primer, od ukupno 900 egipatskih tenkova skoro pola je izbačeno iz stroja direktnim pogocima tenkova. Takva preciznost se mogla postići zahvaljujući u prvom redu naporima u obuci.

Prilikom proboja jako branjenih položaja na sinajskom frontu, koje jednostavno nisu mogli izmanevrisati, Izraelci su to postizali jakom koncentracijom svih vrsta vatre. Taj vatreni val je bio toliko snažan da mu se arapska odbrana, koja je bazirala na savremenoj fortifikaciji, nije mogla suprotstaviti. Od oružja koja su našla masovnu primenu u ovom ratu i dobro se pokazala neki vojni analitičari ističu naročito minobacače, stavljajući ih odmah iza RV i tenkova. Ovo oružje masovno je upotrebila izraelska armija i to kalibre 81, 120 i 160 mm. U cilju povećanja dometa mine su imale dodatni raketni pogon, tako da je krajnji domet minobacača 160 mm bio povećan na 13.000 m.

U probou odbrane arapskih armija Izraelci su pored ostalih klasičnih oružja masovno upotrebili napalm-bombe.² Od ovog opasnog oružja arapske oružane snage i stanovništvo pretrpeli su velike gubitke.

Napalm je poznat kao vrlo otporna i žilava materija, zbog čega za vreme eksplozije ne gubi svoja zapaljiva svojstva. Napalm-smeša izaziva požare na tehnicu i građevinskim objektima, odnosno opekotine na ljudima. Pored opekotina ljudi stradaju i od trovanja ugljenmonoksidom koji se stvara prilikom sagorevanja napalm-smeše. Ovo govori da se u vidu napalma pojavilo jedno opasno oružje, na koje treba ozbiljno računati.

Iskustvo iz ovog rata pokazuje da je napalm posebno opasan na otkrivenom zemljištu, gde su slabi uslovi za ukopavanje i maskiranje. Od njega su naročito stradale arapske motorizovane kolone (kamioni, tenkovi, autocisterne itd). On može biti veoma opasan ako se upotrebljava u naseljenim mestima.

Imajući u vidu pomenute odlike napalma, kao i tehniku i posledice njegovog dejstva, u mnogim armijama se pristupilo njegovom daleko ozbiljnijem izučavanju, sa ciljem da se potraže što efikasnija protivsredstva i način zaštite.

Problemu pozadine i snabdevanja Izrael je također prišao u duhu zahteva savremenog rata. On je imao dva sistema dotura i

² Napalm je otkriven 1942. godine. To je lako zapaljiva železnička masa koja se dobija tako što se prah aluminijumskog sapuna doda benzinu u srazmeri 5 : 12 procenata. Odnedavno se proizvodi poboljšan napalm B, koji se dobija mešavinom polisterina, benzina i benzinskih spojeva. U dodiru sa vazduhom napalm-smeša trenutno gori i pri tom razvija temperaturu od 1.200 do 2.000 stepeni Celzijusa. S obzirom na veliku moć athezije, napalm se lako lepi na svaku površinu.

evakuacije — civilni i vojni. Za slučaj da bude uništen vojni sistem dotura postojao je u rezervi adekvatan civilni sistem dotura.

Opremu izraelske armije, pored supermodernih sredstava, sačinjavala je dobrim delom i oprema iz popisa. To je bilo u skladu sa opštom ratnom koncepcijom Izraela, prema kojoj je rat opšti napor čitave nacije.

Izraelsko gledanje na savremeni rat isključuje unifikaciju i standardizaciju naoružanja i opreme. Konkretno, u ovom ratu Izraelci su iskoristili sve ono što može da se upotrebi u ratu. Po njihovim gledištima nema zastarelog oružja i opreme. Otuda se moglo dogoditi da su izraelske kopnene snage upotrebile desetak različitih tipova tenkova (paton, ben gurion, centurion, AMX-13, nekoliko tipova šermana i zarobljene sovjetske tenkove T-34 i T-54) i topove koji potiču iz 4 različite države. Koliko god je ovakva šarolika opremljenost izraelskih oružanih snaga bila u krajnjem izraz nužde, ona s druge strane govori o njihovoj izvanrednoj obučenosti i fleksibilnoj organizaciji, koja im je omogućila da tu šaroliku tehniku efikasno upotrebe. Međutim, ta šarolikost bi u slučaju dužeg trajanja rata verovatno predstavljala velik nedostatak.

Svaka izraelska kolona imala je takve transportne kapacitete kojima je mogla da preveze hranu, gorivo, municiju i rezervne delove za 72 časa borbe i pokreta. Ako se nastavi borba i posle 72 časa, dotur bi se vršio pomoću aviona ili helikoptera. U sastavu svake takve kolone nalazila se pokretna radionica, koju su sačinjavali mobilisani civilni mehaničari zajedno sa svim njihovim alatima i instrumentima.

U ovom ratu Izraelci nisu uopšte imali poljske kuhinje. Hrana je bila data na ruke u vidu suvih obroka ili je doturana u toku borbe. Kao što se vidi, i pozadinsko obezbeđenje kod Izraela bilo je podređeno osnovnoj koncepciji rata. Išlo se na stvaranje pokretnih rezervi za vođenje borbe od svega nekoliko dana. Time su izraelske brigade, kao osnovne jedinice od kojih je zavisila silina udara, imale veliku samostalnost.

Za razliku od Izraela, arapske armije se nisu uopšte oslanjale na opremu iz popisa. One su imale uglavnom unificiranu opremu i naoružanje, što se u svakom slučaju smatra prednošću. Međutim, njihove rezerve na frontu su bile relativno male jer se računalo sa neprestanim doturom u toku borbe.

Sistem dotura i evakuacije kod arapskih armija oslanjao se isključivo na vojni transport i na vojnu organizaciju. Nije se uopšte računalo na angažovanje i civilnog transporta. Kad je vojna organizacija dotura bila slomljena, nije bilo alternative i zamene.

Opšta pozadinska situacija kod oružanih snaga UAR bila je krajnje nepovoljna. U momentu kad su se skoro sve njene kopnene snage našle na Sinaju, vojno komandovanje je bilo suočeno sa tri osnovna pozadinska problema: izdužene i nezaštićene linije snabdevanja, relativno male rezerve na Sinaju i teškoće oko održavanja tehnike u surovim pustinjskim uslovima. U ratu koji je trajao svega četiri dana nije ni bilo moguće rešiti ova tri problema, što je uza sve ostalo imalo uticaja na njegov krajnji ishod.

Kad je reč o iskustvima RV, onda tu na prvom mestu treba reći da i brojno slabija avijacija može jednim iznenadnim udarom da obezbedi prevlast u vazduhu. Oko 200 izraelskih aviona uništilo je iznenadnim napadom preko 350 egipatskih aviona.

Izraelsko RV nije izvršilo napad u svanuće, kad su obično počinjali svi noviji ratovi, nego u 7.45 ujutro, kada je u RV UAR bila najslabija pripravnost. Zato se i dogodilo da je u trenutku napada bilo u pripravnosti svega nekoliko parova egipatskih lovaca. Pored iznenađenja u pogledu vremena napada, Izraelci su postigli iznenađenje i u načinu, odnosno pravcu dolaska do ciljeva. Da bi izbegli radarsko osmatranje, oni su leteli vrlo nisko iznad Sredozemnog mora i pojavili se sa pravca otkuda nisu očekivani.

Egipatske radarske stanice ih uopšte nisu otkrile. Iz ovog neki vojni eksperti za PVO izvode zaključak da radari nisu apsolutno sigurno sredstvo za osmatranje, javljanje i navođenje. Radar je podložan raznim smetnjama i može se lako ometati, pogotovu u situacijama kad je mreža retka i kad se ne raspolaže sa dovoljno rezervnih sredstava. Zato sistem javljanja i uzbunjivanja treba organizovati tako da se obezbedi neprekidnost osmatranja i to na velikim i malim visinama.

Govoreći ukratko u čemu je „tajna” pobede izraelskog vazduhoplovstva, jedan švajcarski vojni časopis iznosi sledeće: prvo, uvežbanost izraelskih posada do automatizma, drugo, obučenost pilota u pogađanju ciljeva malih razmera, treće, umesto „modernih” projektila vazduh-zemlja Izraelci su upotrebili brzometne topove, četvrto, Izraelci su postigli maksimalnu umešnost u izvođenju brišućeg leta i, peto, oni su detaljno poznavali taktivu RV arapskih zemalja.

Klasična protivavionska artiljerija kod UAR, koja je prema iskustvima iz Vijetnama veoma efikasna i protiv savremenih aviona, bila je zanemarena ili je redovno kasno intervenisala. Zbog neefikasnosti egipatske PAA dogodilo se da izraelski piloti u jednom napadu izvode i po nekoliko naleta. Protivavionska odbrana važnijih vojnih i civilnih objekata bazirala je pretežno na protivavionskim raketama koje u ovom ratu nisu pokazale naročitu efikasnost, ne zbog njihovih slabosti, nego više zbog neobučenosti egipatskih posada. One, u najviše slučajeva, objektivno i nisu mogle pokazati svoju efikasnost jer su bili u pitanju avioni koji nisko lete. I pored svih slabosti koje je pokazala trupna PVO (sporst i neefikasnost) ipak treba istaći da je najveći broj od ukupno 40 oborenih izraelskih aviona oboren pretežno protivavionskim mitraljezima. To još jednom ukazuje da je ovo sredstvo sačuvalo svoj značaj i da mu zasad nema premca u borbi protiv aviona koji nisko lete, pa makar se radilo i o nadzvučnim avionima.

U podršci KoV izraelska avijacija je istovremeno tukla celu dubinu fronta na Sinaju (kolone na maršu, tenkove na položajima, artiljerijske položaje, skladišta itd.). Od otkrivanja cilja pa do angažovanja aviona izraelskim dobro uvežbanim pilotima je bilo po-

trebno najviše 10—15 minuta. Oni su bili nad ciljem pre nego što su Egipćani uspjeli da dadnu znak za uzbunu. Budući da je raspolagala tačnim podacima o svim ciljevima, izraelska avijacija nije uvek morala čekati da dobije zadatke od starešina KoV. Veliku pomoć u aviopodršci trupa pružila je izraelska izviđačka avijacija, koja se stalno nalazila nad bojištem.

Slabosti koje je otkrio ovaj rat u organizaciji PVO kod UAR i kod svih ostalih arapskih zemalja upućuje na zaključak da svaka zemlja koja želi da ima potpun sistem vazdušne odbrane mora pored najsavršenijih da ima i obična oružja, kojima je lako rukovati. Još jednom je potvrđena velika osjetljivost avijacije koja bazira na otvorenim aerodromima. S tim u vezi nameće se problem izgradnje podzemnih skloništa za avione, usavršavanje sistema uzbune i stalno osmatranje svih pravaca.

Iskustva arapskih zemalja iz rata sa Izraelom u celini ukazuju da je za sve zemlje, a posebno za male, kojima pretila opasnost da budu napadnute veoma značajno pitanje stalne gotovosti, sposobnosti i žilavosti RV i PVO još u miru. U sklopu toga poseban značaj ima zaštita avijacije od iznenadnog napada agresora, zatim zaštita i otpornost službe VOJIN kao osnove za pravilno funkcionisanje avijacije i PVO.

ULOGA RATNIH MORNARICA

Ratne mornarice Izraela i UAR nisu odigrale skoro nikakvu značajniju ulogu u ovom sukobu, iako se radilo o pomorskim zemljama, koje su imale relativno jaku RM, naročito UAR. Ta pasivnost više je odgovarala Izraelu nego UAR, jer je on na moru bio izrazito inferioran. Međutim, iz ovog ne bi trebalo izvući zaključak da se u savremenim uslovima rata izmenila uloga ratne mornarice. Skoro svi vojni analitičari se slažu da je neaktivnost ratne mornarice bio veliki minus za UAR i pripisuju to pored ostalog i slabostima opšteg rukovođenja u egipatskim oružanim snagama. Nedozvoljena samostalnost komande RM UAR i nepostojanje jedinstvenog generalštaba, koji bi rukovodio svim operacijama, doveli su do toga da je ratna mornarica UAR, budući da nije bila direktno napadnuta, ostala po strani.

U celini uzev arapske zemlje su neposredno uoči ovog rata pogrešno procenile opštu međunarodnu situaciju, imale su nerealno formulisan cilj rata, nisu se bile dobro spremile za ovaj rat, potcenile su neprijatelja, a procenile svoje snage i na kraju nisu bile dobro procenile realne mogućnosti svojih eventualnih saveznika. Iako, neosporno jače i veće po veličini teritorije, opštim ljudskim rezervama i ekonomskom potencijalu arapske zemlje su u poslednjih 20 godina izgubile tri rata sa Izraelom. Pored poznatih međunarodnih faktora koji su stalno bili na strani Izraela i pored nepostojanja političkog jedinstva među Arapima, što je Izrael vešto koristio, razlozi za sve vojne poraze arapskih armija su ne samo vojne nego pre svega i društveno-političke prirode. Tu na prvom

mestu treba pomenuti ekonomsku i političku nerazvijenost egipatskog sistema. Kod približno kvalitetno iste ali brojno slabije ratne tehnike, pokazalo se još jednom da izraelska armija ima prednost u odnosu na arapske oružane snage. Te prednosti su u boljoj vojnoj organizaciji, boljoj obučenosti, većem borbenom moralu i savremenijem komandovanju. Ima mišljenja, koja se baziraju na iskustvu iz ovog rata, da je u savremenom ratu sve manje značajan brojni odnos snaga, a da se sve više ističe odnos taktičkih mogućnosti.

Ovaj rat je pokazao da su snage imperijalizma na širokom frontu u ofanzivi i da američka politika i strategija pokazuju povećan interes za Sredozemlje, Bliski istok i Južnu Evropu, gde spada i naša zemlja, što sve upućuje na zaključak da je Jugoslavija također zainteresovana za sve ono što se događa na tim područjima. Otpor imperijalističkoj agresiji bilo gde u svetu i pomoć zemljama žrtvama agresije su neposredna investicija svake male zemlje u njenu sopstvenu sigurnost i bezbednost.

Izraelska vojna pobeda nije donela konačnu političku odluku krize na Bliskom istoku. Taj rat nije ispunio izraelska očekivanja, on nije doveo do obaranja režima u arapskim zemljama niti do raspada arapske koalicije. Prekidom vatre u junu 1967. god. nastupio je period hladnog rata na Bliskom istoku koji svakog časa može ponovo da bukne u otvoreni sukob. Period hladnog rata koji traje svega godinu dana ne samo da je umanjio nego je skoro već anulirao rezultate izraelske vojne pobede.

Tok ratnih operacija u prošlogodišnjem izraelsko-arapskom ratu ukazuje na sledeće: Izrael je i pored postojanja perioda vojno-političke krize postigao iznenađenje; ishod rata je velikim delom rešen u vazduhu; kopnene snage Izraela su odnele brzu i odlučnu pobedu nad kopnenim snagama UAR, koje nisu pružile jači otpor, i ratne mornarice obeju strana ostale su po strani.

Rat i krize na Bliskom istoku odbacili su izvesne iluzije da su u nuklearnoj epohi, kad je između velikih sila postignuta ravnoteža snaga, šanse za rat, pa makar on bio i lokalni, smanjene. Naprotiv, moglo bi se reći da su one i povećane. Zato je u današnjoj borbi za mir potrebna moderna armija, makar ona bila i manja, ali pod uslovom da je dobro organizovana i dobro uvežbana. Sve pripreme za odbranu zemlje treba izvršiti još u miru.

Odbrana nezavisnosti u naše vreme zahteva velika materijalna i finansijska sredstva, što za male i nerazvijene zemlje predstavlja težak teret. Međutim, to je neophodna žrtva ako se želi očuvati mir i nezavisnost.

Danas u svetu preovlađuje mišljenje da rešenje sukoba na Bliskom istoku treba tražiti na osnovi koja ne bi značila kapitulaciju Arapa i koja ne bi išla na štetu njihovog dostojanstva i njihovih vitalnih prava i interesa. Takvom rešenju suprotna je i neprihvatljiva orijentacija nekih arapskih zemalja na revanš i vojni obračun.

Pukovnik
Đuro LJUŠTINA